

Hz. Muhammed (s.a.v.) ve Dostluk

Üstad Necip Fazıl Kısakürek diyor ki:

Allah dostunu gördüm, bundan altı yıl evvel,
Bir akşamdı ki, zaman, donacak kadar güzel.

Bu ikilide, insanın en huzurlu anı olan kuşluk vaktine hazırlık içindeyken, zamanı durduracak bir duygudan bahs eder Üstad. Şüphesiz bu duygu, bir ruhun diğer bir ruha dayanmasında oluşan, derin huzur ve refahın duygusudur. Yüce dostun yansıttığı derin bir huzur...

Beni en az benim kadar bilen: endişelerimi, ben endişelenmeden sezecek, hayallerimi ben zihnimde kurmadan çizecek, yola karar vermeden, yolu açacak biri... bir dost... Allah dostu...

İnsanlık tarihinde sürekli karşılaştığımız bir olaydır bu. İnsanın fitrat yapısı manen dosta ihtiyaç duyacak şekilde yaratılmıştır.

Edebiyatımızda da bir çok öyküler vardır ki, insanın beşer sevgiyi ararken, bu yolda, eğerki duyguları samimi ve çıkarsız ise, erişebileceği dostluğun en yücesine erişmiş, ilahi dostluğu tercih etmiştir. Bunlardan en meşhuru Fuzuli'nin Mecnunudur.

Bu samimi sevgiye her ruhun yapısı doğrultusunda ihtiyaç duyduğu inkar edilemez.

Ferd olarak her Mü'minin en çok sevdiği, bağlandığı dostları, arkadaşları bulunur.

Bu manevi değerden uzak kalan ruh buhran ve hüznün içindedir.

Peygamber efendimizin, bir süre vahiy alamadığından, Mekke'deki düşmanları bu olayı kullanarak 'Rabbin seni unuttu, sana darılmış' gibi söylentiler çıkararak Rasulullah (s.a.v.)'i üzmeğe istediler. Bunun üzerine mükemmel dost, Allah'u Teala bir sevgi demeti, dostluk belirtisi olan, ümit bağışlayan, huzur, güven ve rahatlık bahşeden **Duha suresini** indirmiştir. Bu surenin ilk üç ayetinde Allahu Teala şöyle buyurmuştur:

“Kuşluk vaktine ve kararıp durgunlaştığı zaman geceye yemin ederim ki Rabbin seni bırakmadı ve sana darılmadı.”

İlk bakışta sadece Peygamber efendimize sesleniyor gibi görünen bu surenin aslında daha geniş bir muhtevaya sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Üzüntülere ve sıkıntılara maruz kalmalarından dolayı, zaman zaman Allah'ın aşkının adaletini bile sorgulamalarına cevaben, iyi ve suçsuz insanları müthiş şekilde etkilemek ve onları teselli etmek üzere bu sure lutf edilmiştir.

İçinde bulunduğumuz zamanda İslam'dan gün gün uzaklaşmamız, İslami değerleri bir kenara bırakarak dünyevileşmemiz, dost anlayışının yüzeyselleşmesine yol açmaktadır. Dostluklar dünyevi menfaatler için kuruluyor ve bu menfaatler bitince dostluklarda sona eriyor. Bu vesile ile bugün burada Peygamber efendimizi örnek alarak, arkadaş ve dostluk anlayışını işleyeceğim.

İlk olarak İslam ahlakı ile yoğurulmuş, Dostluk kavramını ele almak, bunu da Peygamber efendimizin en yakınları ile olan muhabbetinden misaller ile açmak istiyorum.

Dostluk kavramı

Farsca'da "**seven, sevgili, yâr**" anlamındaki dost kelimesinden gelen dostluk, İslam edebiyatında **sadakat, uhuvvet (kardeşlik), meveddet (sevgi), sohbet** gibi değişik kelimelerle ifade edilir.

Sadakat, çünkü dost dostunun yanından asla ayrılmaz, O'na hainlik etmez, vefa sahibidir. Bunun en güzel misalini bize Hz. Ebu Bekr Miraç olayında göstermektedir. Peygamber efendimizin mantığı zorlayan Miraç olayını hiç tereddütsüz kabul edip, "**O dediye doğrudur**" sözleri ile desteklemiştir. İşte bu hareketiyle Sıddık oluşunu bir kez daha ıspatlamıştır.

Kardeşlik, çünkü Kuran-ı Kerim'in bir çok ayetinde belirtildiği gibi "**Mü'minler ancak kardeşirler**" (**Hucurat Suresi 10.Ayet**) ve dinimize göre dostluk kardeşlikle eş anlamıdır...

Sevgi, çünkü sevgi o iki dostu birbirine yakın kılan, Dostluk kapısının anahtarını oluşturan vasıftır.

Sohbet, çünkü bülbülün güle olan muhabbeti misali, yükünü hafifletici, anlayış dolu bir muhabbettir dostun muhabbeti. Hz. Mevlana'nın ifadesiyle "**dostlarla oturan kişi, külhanda, alevler içindedense, gül bahçesinde oturuyor gibidir**".

Dostluk nedir

Dostluk insanlar arasındaki samimiyet ve sevgiye dayalı bağlılık halidir.

Biraz önce de belirttiğim gibi, dünya hayatında her insanın onunla samimi olacağı, duygularını paylaşacağı, seveceği ve sevileceği, görüş birliğinde bulunacağı dostlara ihtiyacı vardır.

Allah rızası için Dost

Fakat, bu konuyu işlerken, şu en önemli hususu asla unutmamamız gerekir: Dostluklar Allah rızası için ve çikarsız olursa sürekli olur. Bu dostluk, yüzeysel bir dostluk olmayıp, sorumluluk, ahde vefa ve hadisi şerifde de söylendiği gibi, kendisi için istediğini kardeşi için de istemek gibi derin manalara sahiptir. Zaten insan kendi beninden ayırmadığı dostunun nasıl kötülüğünü ister? İnsan canından çok sevdiği için, kendinin elde ettiğinden daha iyisini istemezmi?

Dostluğun temeli sevgiye dayanır; yani dostluk bir gönül işidir.

İtikadi, ameli ve ahlaki yönleri vardır. İtikadi yönlerini, müslümanların tevhid anlayışı belirler. Yani inanmak ve uymaktır dostluk.

Ameli yönüyle, dostluk kavramıyla bir arada düşünülürse, Efendimizin **“Biriniz kardeşinin ahlakını Allah için seviyorsa, bunu kendisine söylesin”**(Kütüb-i Sitte/10.Cilt) hadisinde belirtilir. Bu müslümanların birbirine hoşnut edici davranışlarda olmaları, yani birbirlerine güzel amellerde bulunmalarıdır.

Dostluğun ahlaki yönü ise, zaten İslam ahlakı ile tanımlanmıştır. Ahlak insanın şahsiyetini oluşturan bir bütündür ve bunun en güzeline Peygamber efendimiz sahiptir.

Dostluk bir Velayettir

Kur'an-ı Kerimde bu anlamda en çok geçen kelime “dost” manasında da kullanılan “veli” kelimesidir.

Dostluk velayetin izahıdır ve müslümanlar velayeti müslümanlara verirler. Velayeti birine vermek, ne manaya gelir? Bunun manası, şimdiye dek işlediğimiz dostluğu, bütün maddi ve manevi sorumluluğuyla, birlikteliği ile, yardımlaşması ile, sevgisi ile, sırdaşlığı ile ve kardeşliği ile, dostuna emanet etmektir. Yani dost bu emanetin velisidir.

Tek Dost Allah (c.c)

Bir çok ayetlerde insanlara, mü'minlerin ve Peygamberlerin gerçek dostu Allah (c.c.) olduğu ve insanların bu anlamda Allah'dan (c.c.) başka dostları bulunmadığı ifade edilmektedir.

İnsana can damarından daha yakın olan yaratıcısı, onu herkesten ve herşeyden iyi tanıyıp, Er-Rahim sıfatıyla, şefkat ve merhametle yaklaşır. Böylelikle bizim sonsuz dayanabileceğimiz, huzur bulabileceğimiz en yüce dostumuzdur.

Kuran-ı Kerim'de insanların gerçek ve ebedi olarak Allah'ı bilmelerinin, ona dayanıp güvenmelerinin öğütlenmiş olması bu sebepten dolayıdır.

Maide suresi 55inci ayetinin başında belirtildiği gibi: **“Sizin dostunuz Allah, O'nun elçisi Hz. Muhammed (s.a.v.) ve iman edenlerdir.”**

Hucurat (49/10) ve Al-i İmran (3/103) surelerinde ifade edildiği gibi Mü'minler kardeştir, vaktiyle onlar birbirine düşman iken Allah'ın gönüllerini kaynaştırmasıyla dost ve kardeş olduklarını belirten ayetler de geniş kapsamlı dostluğun önemini anlatmaktadır.

Ku'an-ı Kerimde yine dostluk anlamında kullanılan **“hulle”** kelimesi, sözlüklerde genellikle “kalbin derinliklerine nüfuz ederek kökleşen engin dostluk” şeklinde açıklanmaktadır.

Allah'ü Tealanın Hz. İbrahimi **Nisa** suresinde(4/125) halilim diye hitap etmesi derin bir dostluk anlayışını taşır.

Peygamber Efendimizin insanlar arasından bir dost isteseydi, bunun Hz. Ebu Bekir olacağını beyan edip, aynı zamanda kendisine Allah'ü Teala'nın dost olarak yeteceğini belirtmiştir.

Bu Hadisi Şerife dayanarak, Gazzali dost ifadesini şöyle yorumlar: *“Dost kelimesi başka bütün dostları aşacak ölçüde gönü kaplayan en büyük, en seçkin dost ve sevgiliyi ifade ediyor. Dolayısıyla Hz. Peygamber'in Allah ile olan dostluğunu bu kelime ile, Ebu Bekr ve Ali gibi önde gelen sahabilere karşı olan dostluğunu da uhuvvet yani kardeşlik deyimlerle açıklar.”*

Bu sevginin tek taraflı olmadığını **Taha** suresindeki şu ayetten anlıyoruz: **“Gözümün önünde yetiştirilmen için senin üzerine benden bir sevgi koydum.”**

Yani aynı sevgi, dostluk ve samimiyet Rabbimiz tarafından sevgili kulun; Peygamberimize yöneltilmiştir. Bunun için O'nu Allah terbiye etmiş ve terbiyesini en güzel şekilde yapmıştır.

Ruh birliği

“Kişi dostunun dini üzeredir” mealindeki hadis, dostluğun ancak ahlaki, psikolojik vb. yönlerde uyuşabilenler arasında kurulabileceği şeklindeki felsefi görüşün özlü bir ifadesidir. Yani her ferd kendine has bir karaktere sahip olsada ve insanlar birbirinden çok farklı vasıflara sahip insanlarla dostluk münasebetinde isede, bunun aslı ortak bir dünya görüşüne sahip olmalarıdır. Hz. Muhammede ilk inanlara baktığımızda gördüğümüz insan tipleride farklı farklıdır. Hz. Hatice, Hz. Ali veya Hz. Ebu Bekir gibi kendine çok yakın bildiklerinin farklı farklı karakterlere sahip olmalarına rağmen, hepsini birleştiren bir ortak değer söz konusuydu. Bu değer Allah yolunda olmak ve Allah rızası için sevmektir.

İnsanların farklı tabiat ve karakter de yaratılmış olmasının bu uyuşma ve kaynaşmadaki yerini belirten, 'Ruhlar bir araya getirilmiş gruplar gibidir, tanışıp uyuşanlar birleşir, uyuşmayanlar ayrılır' mealindeki hadis dostluk konusunu inceleyen hemen bütün ahlakçıların dikkatini çekmiştir.

İslamda dostluğun temel sıfatlarını, daha doğrusu, gerekçelerini anlayabilmek için, Peygamber efendimizin hayatını göz önünde bulundurmamız yeterlidir.

Şüphesiz, Rasulullah (s.a.v.) en mükemmel ahlaka sahip, göğün yere ikramı, alemlere Allah'ın rahmetidir.

Bir Dost olarak Peygamber Efendimiz

Adil ve barışçı sıfatı ile sadece mü'minler arasında değil, herkes tarafından kabul edilen bir doğruluğa ve güvenilirliğe sahip, Muhammedü'l-Emin olarak meşhur olmuştur.

Ferdi ve sosyal hayatın içinde dostluk ve sevginin oluşabilmesi için başlıca şartlardan birisi *ülfedir*. Peygamber efendimizi üstün sabırlı şahsiyetinden dolayı daima kavga ve anlaşmazlıklar esnasında hakem olarak tercih edilmiş ve adaletli davranmıştır.

Bu hususda, Peygamber efendimiz'in ülfeti, yani muhabbeti, sağlamak için sahabeler arasında kardeşlik bağı kurduğunu hatırlatmak gerekir.

İslami anlayışla Dostluk ya zorunlu etkenlere bağlı olarak kendiliğinden, veya gayeli ve iradi olarak kurulur. Şüphesiz, bunların ilki ikincisinden daha güçlüdür.

Zorunlu etkenler dediğimizde Mekke dönemindeki Müslümanları, Bedr savaşı, o zamanın Müslümanlarının müthiş imanları, cesaretleri, vefa ve fedakarlıkları akıllara gelmektedir.

Ancak aynı hayalleri paylaşan, aynı ideale yönelmiş, yolunun tek kaidesi Allah rızası olmuş iki insanın bir araya gelmesi ve orada oluşan bir dayanışmayı düşünün. İşte Peygamber efendimizin örneğini sunduğu dostluk budur.

Dört Büyük halife'nin dostluğu

“Münafıkların kalbinde dört kimsenin muhabbeti toplanmaz; Hz.Ebu Bekr, Hz.Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali (radiuallahü anhüm)”

Peygamber efendimiz Allah'ın elçisi, İslam'ı tebliğ edici. Münafıklar ise İslama düşman insanlar idi. Gerçek dost, şimdiye dek tanımladığımız şekilde dostuna, ne zorluklarla karşılaşırsada, sadık kalan kimselerdir. Peygamber efendimizin dostları ve İslam sancağının taşıyıcıları bu dört büyük halife idi. Allah'ı (c.c.), Peygamber efendimizi ve İslam dinini sevmeyen kimseler, elbette ki ne Peygamber efendimiz tarafından nede o zatlar tarafından sevilemez, ve onları da sevemez idi.

Bu bölümde Peygamber efendimizin en yakınları olan dört büyük Halife ile münasebetlerinden bahsedeceğim.

HZ. EBU BEKİR (r.a.)

HZ. Ebu Bekir Hz. Hatice'den sonra ilk müslümanlardan idi.

Ebu Bekir ismi “çok atik” manasının yanısıra “güzel soylu, âzat edilmiş” manalarının da taşıdır.

HZ. Ebu Bekir güzel ahlakı ve dostluğu ile anılır. Çok şefkatli ve merhametli olduğu söylenirdi. Kendisi Peygamber efendimize peygamberliğinde önce de inanmış, çok yakın arkadaşlık ve dostluk kurmuş,

ona yoldaş olmuştur. Efendimizle birlikte olduğu zamanlarda huzur duyar, Mekke'den ayrıldığında onu özler, döndüğünde ilk önce onu ziyaret ederdi.

En meşhur lakabı Sıddıktır ki "çok samimi, çok sadık" anlamına gelir. Bu lakab kendisine, Miraç olayı başta olmak üzere, gaypla ilgili haberleri hiç tereddütsüz kabul ettiği için Resul-i Ekrem tarafından verilmiş ve İslam edebiyatında bununla şöhret bulmuştur.

Onun güçlü imanını gösteren bu Miraç olayı "İsra mucizesidir":

Hz. Peygamber Mi'raçdan bahsedince bazı müşrikler Ebu Bekir'e gelerek Miraç olayına inanmayarak alay etmişler. Mantık dışı buldukları bu olayı Hz.Ebu Bekir'in kabul etmeyeceğini beklerken ondan, **"Eğer bunu Muhammed söylüyorsa şüphesiz doğrudur"** karşılığını aldılar.

Hz. Peygamber'in onun üstünlüğünden söz ederken kendisini herkesin yalanladığı bir sırada Hz. Ebu Bekir'in inandığını ve islamiyet için her şeyini feda ettiğini söylemesi, onun ilk müslümanlardan olduğunu göstermektedir.

Peygamber efendimiz onun hakkında **"Sen Allah'ın cehennemden âzat ettiği kimsesin"** diyerek onun değerini mühürlemiştir.

Hz. Ebu Bekir müslüman olduktan sonra Abdullah ismini almış, kendi servetinin tümünü Allah yolunda harcayıp kendisi eski elbiseler giymiştir. Bu hareketinden dolayıda **"Zül-Hilal"** lakabını kazanmıştır.

Mekkedden Medine'ye Hicret esnasında Peygamber Efendimiz, Hz. Ebu Bekir'i kendine yoldaş seçmiş, müşriklerin yaklaşması üzere Sevr Mağarasında birlikte gizlenmişler idi.

Mekkelilerinin yaklaştığını duyan Hz. Ebu Bekir, kendisinden çok Efendimizi düşünüyor ve ona bir kötülükte bulunurlar diye endişeleniyordu. Bunun farkına varan Peygamber Efendimiz **"Üzülme ey Ebu Bekir!... Allah bizimledir. O bize yeter."** Diye dostunun heyecanını yatıştırmıştır. Efendimiz mağarada mübarek başını Hz. Ebu Bekir'in dizine koyarak uykuya dalmış ve bir süre öyle uyumuştur.

Hz. Ebu Bekir bu hadiseden dolayı, Türk ve İran edebiyatlarında, *mağara dostu ve can yoldaşı* manasına *gelen "yâr-ı gâr"* ifadesiyle anılmıştır.

Mekke döneminde Peygamber efendimiz kendisine savaşlarda vücudunu siper eden ve yanından hiç ayrılmayan Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer arasında kardeşlik bağı kurmuştur.

Resul-i Ekrem bütün işlerinde Ebu Bekir'e danıştığı için bazı kaynaklarda kendisinden **"Peygamberin veziri"** diye söz edilmektedir.

Resulullah (s.a.v.) Hz. Ebu Bekir hakkında İslamiyette ondan daha faydalı kimseyi tanımadığını, insanlar arasında bir dost edinecek olsa onu tercih edeceğini söyler.

Peygamber efemiz hastalandığında, üzüntüsünden hasta düşecek kadar ona bağlı, iyileştiğinde sevincinden şifa bulacak kadar gönül dostu olan Hz. Ebu Bekir bunu şu sözler ile ifadede buyurur:

“Ya Resulullah! Dostum hasta oldu, O'na üzüntüden bende hasta oldum. O afiyet buldu bende afiyet buldum.”

Peygamber Efendimize en yakın insan olan Hz. Ebu Bekir, sır saklayan, edepli davranan bir dost idi. Efendimizin, Hz. Ebu Bekir'in kızı Hz. Aişe ile evlenmesine dair Hicretten önce verilen karar onların dostluğunu dahada pekiştirdi. Resul-i Ekrem'e insanlar arasında en çok kimi sevdiği sorulduğunda önce Hz.Aişe'nin, sonra da Hz.Ebu Bekir'in adını zikreder, insanların genellikle kendilerine yapılan iyiliğe karşılık verdiklerini, Hz. Ebu Bekir'in yaptığı iyiliklerin karşılığını kıyamet gününde Allahu Teala'nın vereceğini söyledi.

HZ. ÖMER (r.a.)

İkinci İslam halifesi Hz. Ömer Efendimize Peygamberliğinde büyük destek olmuştur. Hz. Peygamber'e ve Hz. Ebu Bekir'e karşı en küçük bir kıskanma ve rekabet duygusuna bulunmamıştır. Sevgi, saygı ve Hz. Ebu Bekir'le kurduğu örnek dayanışma meşhurdur. O dört büyük Halifeden biri olmakla kalmayıp aynı zamanda bütün İslam faziletinin en yüksek bir timsalidir.

Yalnız İslam tarihinin değil, bütün insanlık tarihinin emsalsiz örneklerinden birini teşkil eden adaleti, tavizsiz ve adil otoritesi ve özellikle sahib olduğu ahlaki yüksekliği ile bilinir Hz. Ömer. Efendimizin kendisi hakkında **“Allah benden sonra bir Peygamber gelmesini istese idi, bu Ömer olurdu”** demesinin şüphesiz aslında bu vasıfları teşkil etmektedir.

HZ. OSMAN (r.a.)

Hz. Osman 3.İslam Halifesi olmakla birlikte beşinci müslümandı. Dürüst, merhametli, şefkatli, yumuşak huylu olması ile tanınırdı. Örnek iffet ve namusu ile bir haya timsali sayılırdı.Efendimiz kendine çok itibar ederdi.

HZ. Ali (r.a)

Ve son olarak dördüncü İslam Halifesi olan cömertlerin sultanı Hz. Ali'yi kısaca hatırlayalım.

10 yaşında müslümanlığı seçerek ilk çocukken müslüman olan şahıs ünvanını kazanmıştır. Daha beş yaşındayken Hz. Muhammed'in yanına gelen Hz. Ali, Peygamber Efendimizin amcası Ebu Talibin oğlu ve sonra Resulullah'ın damadı olmuştur. Cennetle müjdelenenlerden biridir.

Efendimizin huzur ve hizmetlerinde bulunmuş ve O'nun sevgi ve iltifatlarına kavuşmuştur. Mekkeli müşriklerin bütün eza ve cefalarına katlanarak Peygamber efendimizin en yakın yardımcılarından olmuştur.

Resulullah'a (s.a.v.) Hicret için mücadele edilince, her tehlikeyi göze almış, düşmanlardan hiç çekinmeden, Resulullah için canını feda etmeye razı, yatağına yatmış ve böylelikle Mekkeli müşrikleri yarılmıştır. Üstün cesaretinden dolayı "Haydar" ve yaşadığı herşeyde, Allah'ın takdirine razı olduğu için "Mürteda" lakabları verilmiştir.

Devamlı kainatın efendisinin yanında olması hasebiyle onun feyizli nuruna kavuşan ve Kuran-ı Kerim'in hükümlerini en iyi bilenlerden idi.

Merhametli bir yüreğe ve yüksek bir adalet anlayışa sahip oluşu şu sözleri ile ifade edilir.

"Mazluma dostluk gösterin! Öfke ve yumuşaklık halinizde daima hakk kelimesi üzerinde olun! Dost ve düşmanınıza adaletle muamele edin."

Hz. Ali'nin "Edep mizandır. İyi ahlak en iyi arkadaştır" sözünde, onun edebe gösterdiği hassasiyeti gösterir.

Peygamber efendimiz "**Ben ilmin şehriyim, o şehrin kapısı Ali'dir. Ali'ye bakmak ibadettir. Ali'yi inciten beni incitmiş gibidir.**" Sözleri ile Hz. Ali'ye olan sevgi ve muhabbetini ifade etmiştir.

"Allah Katında en sevimliniz dostluk kuran ve kendisiyle dostluk kurulanlarıdır. Allah nezdinde en sevimsiziniz de arkadaşların arasını açanlardır." Ayeti kerimesinde de belirtildiği gibi Allah kulları arasında merhamet sevgi ve muhabbeti sever ve tavsiye eder.

Konuşmamın başındada belirttiğim gibi insan fıtraten tek kalamaz, teklik Allaha mahsustur.

Bizlerin, bizi anlayan, kendimizi tamamen dayıyabildiğimiz, ruhumuzun dinlendiği bir dosta ihtiyacımız vardır.

Bu anlamda dostluk ise sadece Allah rızası için yapılmış bir dostluktur.

Hedefimiz, Al-i İmran suresinde söz edildiği gibi:

Allah'ın ipine hepiniz sımsıkı sarılın. Dağılıp ayrılmayın. Ve Allah'ın sizin üzerinizdeki nimetini hatırlayın, düsturuna uyarak bir hedefe kenetlenmiş, gönül birliği içinde olan bir topluluk oluşturmak olması temennisi ile sözlerime burada son vermek istiyorum.

